

Uredništvo:
Ljubljana, Miklošičeva
cesta št. 6, II. nad-
stropje.

Upravništvo:
Zadr. tiskarna, Ljub-
ljana, Dunajska c. 7.

RESNICA

Izhaja vsako soboto.
Naročnina:
za celo leto 10 K, za
pol leta 5 K, za
mesec 1 K.
Posamezna št. 20 h.

Največja nezaupnica bi bila meni, če bi me nasprotniki hvalili.

Dr. I. Poklukar I. 1888.

Cesarju ob rojstnem dnevu.

Tvoja je naša domovina in hoče Tvoja ostati. Zaupamo, da boš tedaj, ko boš po sklenjenem miru urejal državo, tehtal tisto zvestobo naših sinov, ki je z nedosegljivim junaštvom na bojnih poljih pletla vence slave Tvoji armadi ter pred vsem svetom najjasnejše dokazala, da zvestoba našega naroda ni zvestoba na odpoved. Odločno zavračamo vsa vmešavanja sovražnikov Avstrije v notranje zadeve države: svoje enakopravno stališče, svoje samostojno narodno življenje, hoče naš narod priboriti si v državi Habsburžanov, opirajoč se na svoje pravice, ki so iste, kot drugih narodov. Globoko smo prepričani, da bo največja moč Avstrije stroga pravičnost napram vsem njenim narodom. In srečno, zadovoljno Avstrijo Ti želimo, želimo jo sebi, ker taka država bo mogla dati tudi blagostanje svojim sinovom: država vseh, Avstrija vsem. Do konca Tvojih dni naj Te ob Tvojih rojstnih dnevih pozdravlja naše sinje morje naj Te pozdravljajo naše bele gore: ne-razdeljiva, avstrijska Slovenija! Ali Avstrija, ali smrt! — tako pravi zdravi razum našega naroda, ker vemo, da nam grozi narodna in gospodarska smrt, ako nam sovražnik razdeli domovino in prilagodi naše zemlje svojemu kupčijskemu pohlepu. Udušiti bi morali svojo vest in bili bi sovražniki, največji škodljivci svojega naroda, ako bi mislili in delali drugače.

Živi cesar, domovina!

Čujte, Jugoslovani.

Znanstvena revija jugoslovanskega gibanja „Hrvatska Njiva“ je v svojem 30 broju prinesla vrsto člankov, ki so jako poučni in ki jih naj dobro premisli, kdor dandanes javno deluje med južnimi Slovani. V uvodnem članku „Za slobodu nauke“ napada zagrebško vseučilišče in jugoslovansko akademijo znanosti, češ da sta klerikalni in da oškodujeta svobodo vede. Vsa divja je je H. N., ker je dala vlada dovoljenje za predavanja nekemu duhovniku na modroslovni fakulteti. Pod naslovom: „Klerikalizam i svoboda“ pa piše urednik H. N. Juraj Demetrovič:

„Priznajem lojalno, da se more najti tudi med klerikalnimi elementi iskreno narodnih ljudi tudi pri nas. Gotovo se more najti takih elementov med nižjim klerom, in takih se vsakdo veseli, komur je do prospeha narodne stvari. A to ne pomeni, da naj predstavitelji klerikalizma imajo odločilno besedo v naši narodni borbi, kakor to žele na izvestni strani. Izkušnje s Stadlerjem in uprav sedaj z Letico kažejo, da je najbolje za narod, ako se cerkveni poglavarji sploh ne bavijo s politiko. V tem nas liberalcev ne morejo omajati niti zgledi Jegliča in Mahniča, a to tembolj, ker oni radi svoje odvisnosti ne morejo niti sodelovati, kamoli da bi vodili narodno borbo za popolno osvobojenje in ujedinjenje našega naroda. Njihova politika more v najboljšem slučaju služiti ali samo do tje, do kamor je šla majska deklaracija, a takšna politika more v izvestnem času postati tudi

škodljiva za naše narodne težnje. Ni treba drugega, kakor da se samo spomnimo na Tavčar-Kalanovo akcijo, pa vidimo, kaj more začeti polovična politika. Interes naroda, to se pravi, interes njegove duševne in materialne svobode, zahteva, da se reprezentanti cerkve bavijo samo s svojimi cerkvenimi stvarmi, in da se ne mešajo v nobene druge posle. Odpovedo naj se vsem „pokroviteljstvom“ nad vedo, nad političnimi akcijami itd. brez razlike na veroizpovedovanje, torej brez ozira na to, ali se imenujejo Stadlerji, Letice, Baueri, Mahnič ali Jeglič. Prava in popolna svoboda ne more biti vezana na klerikalne faktorje, zato: Proč o klerikalizmu!“

Urednik H. N. Ali razumete, gospoda, ta glas? Preberite natanko to programatično izjavo gosp. Juraja Demetroviča in razberite iz nje, kakega duha otrok je njegova zahteva! Že Tavčar in Kalan sta tem Jugoslovanom postala zgled polovičarstva, katerega vedno s prezirom omenjajo. Korak voditelja Jugoslovanske demokracije in SLS, s katerim sta se odrekla Trumbiču in našla pot do avstrijskega uradnika, kateremu sta majska deklaracija razlagala v avstrijskem smislu, se je v jugoslovanskih krogih takoj smatral kot izdajstvo. Škofom očitajo, da so odvisni, in da ne morejo v izvestnem času iti čez okvir majske deklaracije. To pa ravno hočejo Jugoslovani, ker jim je majska deklaracija samo formula za slučaj za druge. Oni pa hočejo nekaj, kamor jim škofje ne morejo slediti, zato pa: Proč s škofi iz politike!

Ali ni skrajni čas, da vodilni katoliški

LISTEK.

Pes brez gospodarja.

(Povest iz vojne.)

(Dalje.)

Od onega pogovora ko je bil predložil Mack polkovniku prvo vohunsko poročilo (število ujetih poročil se je bilo medtem zvišalo in zvedelo se je za več oseb, ki so bile v službi te na široko razpredene organizacije, dočim je bil le še njen vodja, ki je bival v kraju samem, nepoznan) od onega prvega razgovora je preteklo nekako teden dni. Nekega dne pa je prispel z železnico v kraj D. neki star, staromodno oblečen mož, sive brade in zlatih naočnikov, ki je napravljaval površno vtis upokojenega učenjaka ali višjega učitelja.

Stopil je na kolodvor takoj k čakajočemu postreščku; želel si je namreč ogledati lope in hiše starega trga, za kar je rabil vodnika. Bi mu li ne bil postrešek vodnik? Mož se ni branil; tako sta korakala kmalu nato oba skozi ozke ulice proti Staremu trgu. Ko sta bila tjakaj prispela, se je pokazalo, da je bil stari gospod v resnici korenina prave nemške vztrajne temeljitosti,

ki je očitvidno mislil, da se to mora tudi obnesti, ako že plačuje vodnika.

Obstal je namreč pred vsako hišo dolgo, dolgo, jo ogledaval in proučeval, kot bi bila čudo, ki mu ni primere na celem svetu, in ni mu bilo dosti, ogledati si jo samo odspredaj, temveč se je hotel poučiti tudi o njeni notranjosti; zanimalo so ga predvsem kleti, vsa okna v kleti in vsi vhodi ki so peljali odzadaj v hiše.

„Sem zidarske stroke, moj ljubi,“ je dejal vodniku, in sem slišal, da so v tem majhnem, starem belgijskemu kraju čudovite kleti, ki so jih zidali le v starih časih in kakršnih dandanes več ne poznajo; kleti, ki so baje globoke, temne in polne skrivnih prostorov in kotičkov. Ali je to res?

Vodnik, mož, ki je bil ravnotako domišljav kakor uslužen in klepetav, s svojim znanjem ni varčeval. In zares, vedel ni malo.

Saj je bil znosil že v marsikatero klet premog, vino in druge stvari. Na primer — gospod naj izvoli samo pogledati — semkaj, tusem in tjakaj.

Z napeto pozornostjo ga je poslušal stari gospod in to ga je tako razvnelo, da je posamezno opisoval vsako hišo, ki jo je

poznal, govoril potem o njihovih gospodarjih in prešel na njih najemnike.

Tako je poteklo med živahnim in nazornim pripovedovanjem, med katerim si je pedantski in sila zanimiv stari mož tuptam kaj zabeležil, približno par ur. Bila sta že davno s Starega trga in sta sedela pri kozarcu vina v stari, zakajeni in prazni krčmi,

„Vi ste vrli možak, ki razume svojo stroko kot malokdo“, je dejal stari gospod svojemu vodniku, vse, kar je res! Le nekaj bi še rad vedel. Sem namreč velik prijatelj psov. Povejte mi, ali je tu tudi kaj psov? Bolje, ali je tu navada, vzdrževati pse?”

Zares, tudi psov ni manjkalo tu, bilo jih je več, kot bi si kdo mislil!

Toda kakšne vrste psi? Plemenski psi? Doge? Foksterijerji? Jazbečarji, nemški ovčarski psi? ... Da, posebni to! Ali je teh kaj tu?”

Vodnik se je popraskal za ušesi in pomislil. In potem je potrpežljivo našteval, kake pasje pasme pozna v tem kraju. Le ravno nemških ovčarskih psov tu ni bilo. Ne, teh ne.

„Ne enega? Enega samega?”

„Ne, gospod! Niti enega!”

„Ali gotovo to veste?”

krogi natančno in brez predsodkov premislijo položaj in temu primerno uredijo svoje postopanje? Značilno je, da „Slovenec“ vse take izjave skriva pred svojimi čitatelji. A slednjič bo vendarle prišlo spoznanje, ako nebo prepozno!

* * *

Od druge strani se nam o tem še piše: Vidi se, da se čuti liberalizem na Hrvaškem in tudi pri nas (spomnimo se samo na nekatere članke v „Slovenskem Narodu“ in na razne izjave liberalnih govornikov zlasti na ustanovnem shodu JDS.) zopet v pomlajeni moči in zato ošabno dviga svojo glavo. Že sedaj si na novo prizadeva otresti se katoliško mislečih politikov in katoličanstva sploh. Iz besed Demetroviča je jasno, svobodomiselci niso zadovoljni z majniško deklaracijo in da se njih oči obračajo preko mej Avstrije v sosednjo Srbijo, kjer bodo imeli dovelj opore zoper Cerkev in habsburško državo. Ali je bilo to zadnje dejstvo, mogoče povod, da je šel načelnik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec v Zagreb in da je na shodu v Postojni govoril o zagrebški deklaraciji, v kateri ni omenjena niti z eno besedico Avstrija in njen vladar? Iz dosedanjih skušenj pa tudi sledi, da se liberalec kot tak ne bo nikdar spreobrnil. **Prav je imel biskup dr. Mahnič, ko je imenoval liberalizem veliko — laž.**

Srbsko stališče.

Sarajevo, 8. avgusta.

Gospod urednik! Na Vaše cenjeno vprašanje, kako stoje sedaj razmere v Bosni, Vam pošiljam sledeče kratko poročilo.

Jugoslovansko gibanje za ustanovitev neodvisne države Srbov, Hrvatov i Slovencev ima svoje pristaše med Hrvati, dasi velik del uglednih hrvaških politikov, in moram reči, da so med njimi poleg nadškofa dr. Stadlerja najdalekovidniji možje tega mnenja, stoji na stališču hrvaške države, kakor ga zastopajo stari pravaši. „Hrvatski Dnevnik“ odločno zastopa to stališče.

Glavno je pa stališče Srbov, ki tvorijo v Bosni 43% vsega prebivalstva, sô torej v Bosni mnogo močnejši, nego v Hrvaški, koder tvorijo le 26%.

Srbsko politiko more razumeti samo tisti, ki pozna srbsko dušo in njene težnje,

pa tudi Srbom prirojeno lokavost. Vprašate me, kako je prišlo do tega, da je srbski metropolit Letica nastopil naenkrat kot agitator za pridruženje Bosne in Hercegovine k Ogrski? Ali ni s tem stopil srbski metropolit v nasprotje z vsem srbskim narodom?

Odgovor na to vprašanje je lahek. Srbi imajo več želez v ognju in oni računajo z vsemi možnostmi. Za slučaj, da zmaga antanta, imajo svojo Veliko Srbijo, ako zmagata osrednje vlasti, hočejo skupno z Mažari tlačiti Hrvate. Samo za Jugoslavijo se Srb neče izjaviti. Zlasti v Bosni so Srbi najodločnejši nasprotniki rešitve jugoslovanskega vprašanja v smislu majniške deklaracije. Oni se drže strogo svojega in nečejo opustiti svojih zgodovinskih teženj zaradi nekega novega meglenega jugoslovanstva. Ko se je dr. Dimović preveč začel vleči za Jugoslavijo, je naletel na tak odpor, da je moral bežati iz Bosne in je kandidiral v Banovini. Tako temeljito so mu pokazali Srbi svojo voljo. Pripomnim, da je Dimović le na pol Srb, ker je sin katoliške matere Hrvatice. Srbi drže med seboj strogo skupaj, a na zunaj nečejo pretrgati zveze z jugoslovanskim gibanjem, ker imajo Slovence in Čehe za srbofilne in se zatašajo na njihovo pomoč v slučaju, da pride do zmage antante in do uresničenja srbskih teženj. Zato pojedini Srbi igrajo vlogo provokaterjev med Hrvati, ki jim gredo brez premisleka na lim.

Kdor je živel med Srbi in jih ne pozna samo iz njihovih narodnih pesmi, ta ve, kako veliko vlogo igra pri njih razkolnoverski moment. Sicer je med preprostim ljudstvom vera le zunanje formalistična, inteligenca je povsem svobodomiselna, a oni istovetijo vero z narodnostjo, in to jim daje tisti fanatizem, ki je lasten orientalskim sektam. Vojska ni na tem nič izpremenila. Srb ostane Srb, kakor je bil, od materinega mleka dalje vzgojen v sovraštvu do rimske cerkve. Vsa njihova politična skrb gre pa to, da bi se potlačili njihovi katoliški bratje po krvi — Hrvatje. Zato delajo Srbi skupaj z Mažari proti Hrvatom. Leta 1911. je v bosanskem saboru Svrkić podal v imenu Srbov izjavo za dualizem v monarhiji in je pristavil le to, da se naj vzdrži avtonomno stališče Bosne in Hercegovine. Ravnotako je i. 1912 Vasil Grdjić v bosanskem saboru v imenu Srbov izjavil, da se najodločneje zavaruje proti hrvatskemu trialističnemu preustroju

monarhije in se je izjavil za obstanek dualizma.

S takimi izjavami so si Srbi pridobili podporo Mažarov, ki so jih pri vsaki priliki podpirali v boju proti Hrvatom.

Zato hodi sedaj tudi srbski metropolit Letica po Bosni kot agent za priklopitev Bosne k Ogrski.

A položaj se je med vojsko vendar v toliko izpremenil, da računajo Srbi še vedno z zmago antante, in se zato ne marajo več tako vezati na Ogrsko, da bi jim antanta to preveč zamerila. V tem je vzrok, da agitacija Letičeva ni dosegla tistega uspeha, kakor bi ga bila še pred vojsko. Ko je prišel ravnatelj Stuk agrarne banke k istemu Grdjiću, ki se je svoj čas tako zavzemal za Mažare, ga je ta enostavno vrgel vun, kajti Srbi ne bi radi prelomili Krfskega pakta in si s tem pokvarili stališča, ako bi prišlo po od njih pričakovani zmagi antante do uresničenja pakta, sklenjenega s Pašićem od njihovih v tujini živečih rojakov.

Zato Srbi sedaj rajši modro molčijo in čakajo, kaj jim vojska prinese. Oni prepustčajo rajši Jugoslovanom med Hrvati, da se ti zaletujejo v državo in si nakopujejo očitke veleizdajstva, sami pa igrajo vlogo dobrih mažaronskih državljanov.

Zato je Tisza vedno podpiral Srbe proti Hrvatom, ker so tako dobro podpirali njegovo politiko. Nekega dne je v saboru zaklical Dušan Popović, da je Tisza „dober Srb“. In tudi Dimović v svojem najnovšem članku podčrtano izjavlja, da ni Tisza nikdar preganjal Srbov. Ko je dopisnik „Az Esta“ prišel k Letici na razgovor, mu je ta izjavil, da bi bila njemu najljubša rešitev bosenskega vprašanja v mažarskem smislu. Kdor razume način srbskega mišljenja in govorenja, ta ve, kaj to pomeni, namreč, da mu je slednjič ljubše, ako se reši jugoslovansko vprašanje magari i v mažarskem smislu, samo ne v hrvaškem.

To morate imeti pred očmi, da boste pravilno umeli srbsko stališče.

Vsak dan najnovjše vesti prinaša dnevnik „Novice“. Naročite ga takoj! Naročnina znaša za pol leta 20 kron, za četrt leta 10 kron. Naročnino je pošiljati Zadružni tiskarni v Ljubljani.

„Gotovo!“
„Čudno“, je pomišljal stari gospod, „in meni se je vendar zdelo, ravno ko sem stopil s kolodvora, da sem videl nemškega psa. Bil je posebno lep in močan, tako da sem ga koj zagledal.“

Vodnik se je smehljaj.

„Gospod, kako je to mogoče? Ali ne postajam ure in dneve tu po ulicah? Kako ne bi opazil tedaj, ko poznam vsakega otroka, pravega ovčarskega psa?“

Nato se je nemirni stari gospod končno pomiril, kajti izpil je svoj kozarec, potrkal na mizo, da bi plačal. Potem je dal vodniku sijajno nagrado za te tri ure.

„Zato moj dragi, ker ste me tako dobro zabavali!“ je pristavil.

In zopet je počasi stopal čez Stari trg tjakaj proti kolodvoru, dočim je vodnik zmajeval z glavo, poklical še en kozarec dobrega vina in mislil sam pri sebi!

„Kako čudni ljudje so pač ti Nemci!“

* * *

Isti postrežček se je nemalo čudil, ko je ugledal nekaj dni pozneje na kolodvoru drugega tujca, ki je vzbujal še večjo pozornost kot oni stari gospod.

Bil je dozdevno mlad, boljši delavec,

kak elektrotehnik, kajti bil je zelo snažen, imel je le plavo delavsko jopico in še celo ovrtnik.

Najbol čudno pa je bilo pri tem, da je vodil s seboj psa na debeli vrvici, ki je bila močno ovita okrog golega vratu živali. In zares, pes je bil ovčarski pes, prava pasma, lep vzorec, čisto podoben onemu, ki ga je bil nedavno opisoval stari gospod!

Mladi delavec je stopil k postreščku, vljudno pozdravil in vprašal po prodajalnici, kjer bi mogel kupiti najboljših cigar in tobaka. In hotel je vedeti tudi za službeno stanovanje poveljnika nemške posadke.

„Pojdite k Duvalu, mož,“ je odgovoril postrežček, „tam boste dobro kupili. Prodajalnica je na trgu. In poveljnik stanuje tik zraven v mestni hiši. Kaj boste iskali pri njem?“

Tega psa brez gospodarja ki sem ga ujel, bom oddal. Morebiti spada k četam.“

In že je odhitel.

Z ravnodušnim obrazom je kmalu nato stopil v tobačno prodajalnico Mavricija Duvala, vlekkel za seboj psa, ki je postal naenkrat zelo nemiren in mahal z repom. Ko pa je zagledal v prodajalnici moža kakih štirideset let s temno kratko brado in

nemirnimi ostrimi očmi, je skočil k njemu in hudo ter veselo zalajal.

Toda mladi delavec je z enim samim sunkom močno potegnil psa nazaj k sebi, ga brcnil in naročil tobak.

Mavricija Duvala pa je ta kratek prizor posebno spremenil. Njegov obraz je postal blede, prestrašeno je gledal psa, in roke, držeče zavitek, so se mu tresle tako zelo, da je moral položiti zavoj na tla.

Vendar se je s težavo posilil in se smehljaj.

„Gospod“, je zinil z globokim glasom, kot bi prihajal iz groba, „povejte mi, kje ste dobili tega psa . . .“

„Delavec je bil videti začuden.“

„Psa? Tega sem ujel danes ponoči. Bil je brez gospodarja. Mislim, da je od nemških čet. In zdaj ga peljem k poveljniku.“

Duval se je obrisal z rokavom rosno čelo, glasno vzdihnil in je sedel na stol, kot da se ga je lotila slabost.

Delavcu pa je dal znamenje, da naj počaka.

„Tega psa,“ je rekel potem, in zdelo se je, kot da se bori z besedami, „tega psa, mladi gospod, nikarte peljati k poveljniku, je namreč moj.“

Boj za deželno zastavo.

(Konec.)

Prepis.

V.

„Št. 11073/16.

C. kr. deželnemu predsedstvu

v

Ljubljani.

„Grazer Tagblatt“ z dne 5. julija t. l. prinaša pod „Nachrichten aus Krain“, datirano iz Ljubljane 3. julija, sledečo notico: „Deutsches Sommerfest“. Zum Abschied von der längst abgeschlossenen Winter- und Frühjahrszeit, die mitten im Kriege und hart an der Kampffront im Laibacher deutschen Kunstleben eine selbst für Friedenszeiten ungemein reich zu nennende Tätigkeit gebracht hatte, veranstalteten die Philharmonische Gesellschaft und der Deutsche Singverein im Kasinogarten eine Sommerfeier, die in Anwesenheit des Landespräsidenten Grafen Attems aufs stimmungsvollste verlief. Geschmückt u. a. auch mit den alten und hoffentlich wieder neuen krainischen Landesfarben gelb-blau-rot, bot der trauliche, schöne Kasinogarten den würdigen Rahmen für eine sehr zahlreiche Teilnehmerschaft aus den besten Kreisen unserer Bürgerschaft, wobei die Uniform aufs zahlreichste vertreten war. Eine k. u. k. Militärmusikkapelle spielte meisterhaft vortragene Weisen, darunter auch Schlachtenlieder und Kriegslieder. Der Deutsche Singverein trug unter Leitung des Herrn Anton Furthmoser die Liederreihe „Maienwonne“ von Max v. Weinzierl, der Männerchor unter Leitung des Herrn Viktor Rant Lieder patriotischen und deutschen Gehaltes vor. Eine aufs reichste ausgestattete Glückshafen deutscher Frauen und Mädchen zu Gunsten des Witwen- und Waisenschatzes des dritten Korps liess den ungemein flottten Absatz der Lose durch anmutige Verkäuferinnen leicht werden, so dass das Reinertragnis gewiss ein vorzügliches war.“

Deželni odbor opozarja na to novo predrzno kršenje od Najvišjega mesta ustanovljenega reda glede deželnih barv, tem predrzneje, ker se še celo zlorabi ime gospoda deželnega predsednika in očitno namenoma vzbuja videz, kakor bi se zloraba izvršila pod patronanco šefa državne uprave v deželi.

„Vaš?“ je tujec začudeno odvrnil. Duval se je zopet smehljaj. „Ali niste videli, kako me je spoznal. Wolf! Wolf, pojdi sem k svojemu gospodarju!“

Zopet se je vlekel pes, kot besen, na vrvici, mahal z repom in lajal, ne da bi seveda delavec tudi samo za ped odjenjal.

„Vi ga mi nočete dati!“ je vprašal Duval ponižno. „Kaj Vas zadržuje? Ali menite, da bo zastonj?“

Vstal je, odprl predal v svoji prodajalni mizi in iz njega vzel bankovec za 10 frankov.

„Ali ste zadovoljni?“

Delavec se ni niti zmenil za denar.

„Tako dobite psa,“ je rekel mirno, brž ko zvem, da je tudi Vaš zares. Pojdite zato z menoj k poveljniku!“

Duval je dodal k prvemu bankovcu še 20 frankov, jih ponujal trdovratnežu s tresočo se roko in prosil:

„Vzemite, mladi prijatelj, in nikar mi povzročati nadaljnih neprilik! Nemci tu so strogi! Treba je, tako pravijo, paziti na svoje pse!“

Toda delavec je zmajeval z glavo.

„Tem manj Vam bom izročil, gospod,

Deželni odbor, sklicujoč se na svoje prejšnje dopise v tej zadevi, opozarja na pretečo nevarnost, ki radi doslednega izzivanja od izvestne strani preti narodnemu miru v deželi; opozarja pa tudi, da je odločitev deželnih barv pravica krone in da se mora cela dežela čuditi, kako je mogoče, da se pod očmi državne uprave sme samolastno posegati v rezervatne pravice Njega Veličanstva!

Deželni odbor ponovno in nujno pozivlja c. kr. deželno predsedstvo, da nemudoma naredi red in ustvari potrebno remeduro.

Deželni odbor odklanja vso odgovornost za nezdrave posledice, ki bi nastale, če se dopušča še nadalje tako eklatantno kršenje zakonitega reda v deželi.

Od deželnega odbora kranjskega, v Ljubljani, dne 5. julija 1916.

Deželni glavar:

Dr. Šusteršič l. r.“

Prepis.

VI.

„Št. 591/Pr.

C. kr. ministrstvu notranjih zadev
na

Dunaju.

V zadnjem času se opaža v deželi neko prizadevanje, ki utegne postati — če tudi izvira le od nekaterih maloštevilnih oseb — usodno za narodnostni mir v deželi.

Kranjska dežela je ponosna in zadovoljna, da vlada že več let v njenih mejah popolen narodnostni mir. Narodna manjšina, četudi šteje le 5% prebivalstva, uživa na Kranjskem nemotena tako ugodno pozicijo, da se nobena narodna manjšina v celi državi, ne more ž njo primerjati. Slovenska večina, broječa 95% prebivalstva, skrbno neguje narodnostni mir. Ponos avtonomne deželne uprave je, da je iz svoje strani vse storila za ustanovljenje in vzdrževanja zadovoljivega narodnostnega razmerja v Kranjski vojvodini.

To izredno razmerje je obrodilo zlasti v sedanjih kritičnih časih obilo sadov v blagor države. Kranjska dežela je pokazala svojo popolno edinost v mišljenju in požrtvovalnem dejanju za prejasno dinastijo in avstrijsko državno idejo. Nihče ni mogel

psa. Ali mislite, da se bom sam podajal v neprijetnost? Tega ne mislim!“

In zopet je krepko branil žival, tako da je stisnila rep.

„Pa mi povejte vsaj,“ je prosil dalje Duval, „li ni imel pes, ko ste ga ujeli, ali ni ... ni imel ogrljaka? Ogrljaka iz rjavega usnja?“

Mladi mož je navidez pomislil.

„Da,“ je odgovoril potem ravnodušno, „ogrljak imam doma in ga lahko dobite. Žal da je bila zaponka pokvarjena, tako da sem moral oviti psu okrog vratu to vrvico. Torej, ker niste voljni, prodati mi tobaka grem brez njega. Psa boste dobili gori pri poveljniku!“

In medtem ko je krepko potegnil žival k sebi, je odprl vrata, je kratko pozdravil in stopil iz prodajalnice.

Mavricij Duval je nemo zrl za njim.

(Dalje prihodnjic.)

misлити, da bi se kdo našel, ki bi smatral ta veliki čas skupnega skrajnega navora za najvišje interese habsburškega cesarstva in vsega njegovega prebivalstva kot ugoden, da sproži vprašanje, ki mora razburkati do dnuše celo prebivalstvo kranjske vojvodine in je neizogibno skujskati. In vendar se je to zgodilo! V času največjih problemov, kojih reševanje nalaga celemu prebivalstvu težke in vedno težja bremena, v času, ko tečejo na vseh bojnih poljih potoki zveste kranjske krvi — se je pojavilo neverjetno stremljenje, vzeti kranjski vojvodini njene ponosne in priljubljene belo-modro-rdeče deželne barve. Te barve so znak večne zveze dežele s prejasno habsburško dinastijo: beli in rdeči barvi dinastije se je pridružila na sredi modra barva kranjskega orla! V ljudskem mišljenju pa izražajo te barve geslo kranjskega ljudstva! „Vse za vero, dom, cesarja.“ Bela barva pomenja vero v Boga, modra zvestobo do domovine, a rdeča nam kliče: Kri za cesarja!

Te barve so se tako zarastle z ljudskim življenjem in čustvovanjem, da bi vsak poskus, spreminjati te barve, segel v dno ljudske duše in izzval najbolešneje, najmučneje občutke, ki si jih je sploh predstavljati mogoče.

Skozi stoletja živijo te barve mej kranjskim ljudstvom. Vsaka nova maša, vsaka poroka, vsako romanje, vsaka ljudska slavnost se vrši od pamtiveka pod senco belo-modro-rdečih zastav. S temi barvami ozaljšani so korokali ponosni kranjski polki v boj za cesarja in domovino. Na vozovih, slovesno ozaljšani s temi barvami, gredo še danes, ko svetovna vojna traja že 2 leti, kranjski fantje in možje na nabor. Te barve jih navdušujejo za vero, dom in cesarja. S temi barvami jih pozdravljajo žene in dekleta; z rosnimi očmi se sicer poslavljajo od mož, ženinov, bratov, očetov — a z belo-modro-rdečo zastavo v roki vzbujajo ji ponos in junaštvo ob zadnjem slovesu. Kdor to ve, ta ve tudi, kaj je belo-modro-rdeča zastava kranjskemu ljudstvu in da je kratkoma nemoogoče, ločiti je kdaj od teh starodavnih barv.

Tem mučneje je bil deželni odbor začet, ko je zaznal za neverjetne spletke zoper deželne barve od nepoklicane strani, še veliko bolj pa, ko je izvedel, da so te spletke dobile celo dozdevno oporo v nekem poročilu c. kr. deželnega predsedstva v Ljubljani na osrednjo vlado, v katerem se je baje nasvetovala sprememba kranjskih deželnih barv!

Tem tajnim potezam so kmalu sledila javna dejanja.

Dnevnik „Grazer Tagblatt“ je izdal v svoji številki z dne 18. junija t. l. št. 167 v obliki kratkega dopisa iz Ljubljane parolo, da naj se ob petdesetletnici zadnje bitke pri Kustoci, dne 24. junija t. l. razobesijo na Kranjskem „rumeno-modro-rdeče“ zastave kot dozdevne „deželne barve“. — Osmelil se je ta list celo, tozadevno parolo spraviti v to obliko, kakor bi bil kranjski deželni glavar priporočal te barve!

Deželni odbor je takoj slutil, da se gre tu za organiziran poskus, uvesti via facti lastnomočno nove deželne barve in bilo mu je takoj jasno, da je v nujnem javnem interesu ležeče, da se tak poskus v kali zatre, ker bi sicer moralo priti do ravnotako kvarljivih kakor nepotrebnih komplikacij. Energičen poseg poklicane oblasti zoper take mahinacije je bil pa že iz edinega vzroka obligatoričen, ker pomenja samolastno spreminjanje deželnih barv kršenje rezervatnih barv krone; kajti določitev deželnih barv je izključna pravica Najvišjega deželnega gospoda.

Deželni odbor se je tedaj takoj, ko je zaznal o zgorajšnjem članku, v „Grazer

Razširjajte „Resnico“!

Taglattu", t. j. že v sredo dne 21. junija t. l. obrnil do c. kr. deželnega predsedstva z nujno naprosbo, da primerno ukrene zoper nameravano nelegalno početje.

Toda c. kr. deželno predsedstvo se je od interesirane strani informiralo, da bodo krogi, pri katerih bi bil vpliv citiranega graškega lista mogoč (t. j. Nemci), razobesili dne 24. junija izključno le cesarske črno-rumene zastave.

Po večini ljubljanski Nemci v resnici niso sledili paroli „Grazer Tagblatt“ in so razobesili na svojih hišah samo cesarske barve. To hvalevredno zadržanje ogromne večine nemških someščanov žalibog ni bilo brez vse graje vredne izjeme. Dne 24. junija je deželni odbor uradno konstatiral, da so se na kakih desetih hišah v Ljubljani razobesile poleg cesarskih tudi rumeno-modro-rdeče zastave.

C. kr. deželno predsedstvo se je tako obvestilo o tej zlorabi, toda žalibog ni smatralo kot potrebno in umestno kaj ukreniti.

Samo pri nemški kazini na Kongresnem trgu, kjer je plapolala rumeno-modro-rdeča zastava opremljena s kranjskim grbom, je po posredovanju c. kr. deželnega predsedstva ukazalo policijsko ravnateljstvo, da se ima ta zastava odstraniti in prepovedala pod kaznijo ponovno razobešenje te zastave. To pa le zaradi grba, ne zaradi barv. Lastnomočno potom „Grazer Tagblatt“ dekretirane rumeno-modro-rdeče barve so plapolale na kazinskem zemljišču in na ostalih omenjenih hišah nemoteno 24. in 25. junija t. l. Med hišami, ki so nosile to zastavo, je bila tudi „Tonhalle“ na Kongresnem trgu, nasproti deželnega dvorca. Ker je lastnica tega poslopja „Filharmonische Gesellschaft“ sudvencljonirana od dežele, jo je deželni odbor s posebnim dopisom opozoril na nelegalnost te zastave in pozval, da jo umakne.

Nato je sprejel deželni odbor odgovor, ki se prilaga v prepisu pod %.

Ta odgovor je važen, ker tvori dokumentarčen dokaz za to, da se z obešanjem omenjene zastave namenoma lastnomočno spreminjajo deželne barve.

Je pa ta odgovor tudi značilen, ker vsebuje izzivajoče razžaljenje kranjske dežele, ker se podtika starodavnim deželnim barvam pomen, ki je v diametralnem nasprotju z resničnim eminentno patrijotičnim pomenom teh barv.

Nadvse značilno je pa še povrh, da je imenovana družba „Filh. Gesellschaft“ smatrala kot umestno, svoje pismo takoj objaviti v „Grazer Tagblattu“ in da je cenzura smatrala kot potrebno, bistven del tega pisma črtati. Tozadevni prepis iz „Grazer Tagblattu“ dne 28. junija 1916, št. 177 pod %.

Z dogodki 24. in 25. junija t. l. pa omenjena zloraba barv ni bila še zaključena. Glasom poročila v „Grazer Tagblattu“ dne 5. julija 1916, št. 184, koje se prilaga v pripisu pod % se je vršila dne 2. julija na vrtu nemške kazine v Ljubljani poletna slavnost, katero je počastil s svojo navzočnostjo tudi gospod deželni predsednik grof Attems. V tem poročilu se posebno povdarja, da je bil pri tej priliki kazinski vrt ozaljšan tudi s „starimi deželnimi“ rumeno-modro-rdečimi zastavami.

Tedaj se je po trditvah poročila kršenja rezervatnih pravic krone vršilo kar v navzočnosti deželnega šefa?

V prigibu pod 4/ - 7/ se prilagajo v prepisu dosedanj predmetni podpis deželnega odbora c. kr. deželnemu predsedstvu.

Deželni odbor mora še povdarjati, da so rumeno-modro-rdeče bile nekdanje privilegirane barve nekdanjih kranjskih provincialnih stanov, ktere so li ti glasom ukaza

centralne vlade na ilirski guberniji z dne 23. septembra 1848 št. 2778/114 smeli rabiti samo zase. Po vpeljavi veljavne deželne ustave so provincialni stanovi preminili in od tedaj je samo dvojno mogoče: ali da nima sploh nihče več pravice do rabe teh barv, ali pa jih sme rabiti izključno le deželni zastop (odbor) kot pravni naslednik provinc. stanov. Deželni odbor stoji na stališču, da je zadnja alternativa prava in da je tedaj raba starih stanovskih (rumeno-modro-rdečih) barv izključen privilegij deželnega zastopa kranjskega. Poleg rezervatne pravice Najvišjega deželnega gospoda se je tedaj kršil tudi privilegij deželnega zastopa.

Deželni odbor se je z zadevo bavil v seji in je soglasno sklenil, storiti vse korake, da se naredi konec označeni zlorabi in da se v bodoče ne žaliyo in zapostavljajo več legalne deželne barve: belo-modro-rdeče.

Deželni odbor kot legalni zastopnik kranjske vojvodine ne more zadosti nujno svariti pred vsako mahinacijo zoper belo-modro-rdeče deželne barve.

To svarilo je zadosti utemeljeno v prvem delu tega dopisa. Deželni odbor pozna razmere v deželi, pozna rahle občutke naše ljudske duše, ki je neomejeno udana prevzilemu vladarju, katero pa hočejo izvestne mahinacije brutalno zadeti na najnežnejšo struno. Take mahinacije — naj izvirajo iz kakersnihkoli motivov, ki jih deželni odbor noče raziskavati — je treba v kali zatreti. To je neobhodna državna potreba. Deželni odbor, kot legalni zastopnik kranjske vojvodine, smatra kot svojo patrijotično dolžnost, obrniti vso pozornost osrednje vlade na to zadevo z nujno naprosbo, naj se v stvari hitro in energično ustanovi legalna remedura.

Danes, ko se je zloraba izvršila le v posameznih slučajih, se zamore storjena napaka še z lahkoto popraviti.

Deželni zastop kranjske vojvodine, v smislu soglasnega sklepa deželnega odbora, pozivlje c. kr. osrednjo vlado, da štiti belo-modro-rdeče deželne barve kranjske vojvodine.

Deželni odbor vojvodine Kranjske.

V Ljubljani, dne 7. julija 1916.

Deželni glavar:

Dr. Šusteršič I. r.“

VII.

V seji deželnega odbora kranjskega dne 8. julija 1916 je poročal deželni glavar o storjenih korakih v ministrstvu za notranje zadeve, pri predsedstvu ministrskega sveta in pri c. kr. deželnemu predsedstvu glede kranjskih deželnih barv.

Deželni odbor je vzel to poročilo na znanje in sklenil, da se zadeva ravno tako še naprej zasleduje z največjo energijo.

Na poziv osrednje vlade je izdal nato c. kr. deželni predsednik na Kranjskem ukaz z dne 15. avgusta 1916, št. 5243/Mob., glasom katerega imajo kot deželne barve veljati barve „bela-modra-rdeča“, ki se skladajo z deželnim grbom, in raba takozvanih starih deželnih stanovskih barv „zlate (rumene)-modro-rdeče“, katere so bile po odloku c. kr. ministrstva notranjih zadev z dne 23. septembra 1848, št. 2778/114, pridržane izključno le v lastno rabo deželnih stanov, kot deželnih barv zasebnikom ni dovoljena in je pod kaznijo cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96, prepovedana.

Deželni odbor je vzel odločbo osrednje vlade v svoji seji dne 29. avgusta 1918 z zadovoljstvom na znanje in je to sporočil deželni glavar po sklepu deželnega odbora

takratnemu ministrskemu predsedniku grofu Stürkhu z nastopnim pismom:

„Njega ekscelencja visokorodni gospod

Karl grof Stürkh,

Nj. Vel. pravi tajni svetnik, c. kr. ministrski predsednik, veliki križ Štefanovega reda, vitez reda železne krone I. razreda in imejtelj drugih visokih redov, član gosposke zbornice itd. itd.

na

Dunaju.

Št. 777/Pr.

Ljubljana, dne 31. avgusta 1916.

Vaša ekscelencja!

Deželni odbor vojvodine Kranjske je v svoji seji dne 29. avgusta 1916 vzel odločbo c. kr. vlade glede kranjskih deželnih barv z odkritosrčnim zadovoljstvom na znanje. Odločba se popolnoma sklada z neizpodbitnim pravnim položajem in s patrijotskimi čuti vojvodine Kranjske. Modra barva kranjskega orla v zvezi z belo-rdečo barvo naše prejasne vladarske rodovine je znak nerazrušne vezi, ki združuje našo ljubljeno ožjo domovino neomajni zvestobi za vse čase s prejasno dinastijo.

V zmislu sklepa deželnega odbora mi je v čast, Vaši ekscelenci to dati v prijazno vednost.

Dr. Šusteršič I. r.“

Prepis.

IX.

„Št. 821/Pr.

C. kr. notranjemu ministrstvu

na

Dunaju.

Slišati je, da so nekateri pripadniki nekdanjega deželno stanovskega kranjskega plemenitstva pri tamkajšnjem uradu izročili nekak protest zoper tamošnji razpis z dne 12. avgusta 1916. leta št. 18050 M. I. glede kranjskih deželnih barv in zahtevali zase pravico, da smejo nekdanje stanovske barve rumeno-modro-rdečo, razobešati.

Ker so bili deželni stanovi z uvedbo sedaj veljavne deželne ustave odpravljene in so njih pravice prešle na deželni zastop, je po današnjem pravnem položaju deželni odbor brezdvomno poklican, da se čuje v omenjeni stvari.

Deželni odbor se toraj usoja vprašati, je li bila spredaj omenjena, oziroma kaka podobna vloga dejansko izročena, in prosi, ako je bila, naj se mu ta vloga blagovoli poslati v izjavo.

Pripominja se, da si deželni zastop kot pravni naslednik deželnih stanov svoji izključno pravico do rabe navedenih barv v deželi Kranjski.

Deželni odbor vojvodine Kranjske.

V Ljubljani, dne 12. septembra 1916.

Deželni glavar:

Šusteršič I. r.“

X.

„Št. 821/Pr.

C. kr. predsedstvu ministrskega sveta

na

Dunaju.

Slišati je, da so nekateri pripadniki nekdanjega deželno-stanovskega kranjskega plemenitstva pri c. kr. notranjem ministrstvu izročili nekak protest zoper razpis navedenega notranjega ministrstva z dne 16. avgusta 1916, št. 18050 M. I. glede kranjskih deželnih barv in zahtevali zase pravico, da smejo nekdanje stanovske barve rumeno-modro-rdečo razobešati.

Ker so bili deželni stanovi z uvedbo sedaj veljavne deželne ustave odpravljene in

so njih pravice prešle na deželni zastop, je po današnjem pravnem položaju deželni odbor brezdvomno poklican, da se čuje v omenjeni stvari.

Deželni odbor se torej usoja obenem c. kr. notranje ministrstvo vprašati, je li bila spredaj omenjena, oziroma kaka podobna vloga dejansko izročena, in prosi, ako je bila, naj te mu ta vloga blagovoli poslati v izjavo.

Pripominja se, da si deželni zastop kot pravni naslednik deželnih stanov svoji izključno pravico do rabe navedenih barv v deželi Kranjski.

Deželni odbor si ne more drugače, da najkrepkeje povdarja, da je v javnem interesu jako obžalovanja vredno, če se nekateri redke osebe v deželi iznova dotikajo prekočljive reči, ki se je od leta 1848, torej več nego šest desetletij nihče v deželi prav nič ni dotaknil. Notranji mir je v današnjih časih predragocena dobrina, da bi smela biti za igračo čudnim domislekom pojedinih oseb.

C. kr. predsedstvo ministrskega sveta se zatorej prav toplo prosi, naj blagovoli svoj merodajni vpliv uveljaviti v izrečenem zmislu.

Deželni odbor vojvodine Kranjske.

V Ljubljani, dne 12. septembra 1916.

Deželni glavar:

Dr. Šusteršič I. r.

Tako je deželni glavar varoval belomodro-rdečo deželno zastavo in zabranil uvedbo rumeno-modro-rdeče barve v deželi.

Deželni odbor vojvodine Kranjske.

V Ljubljani, dne 11. maja 1918.

Deželni glavar:

Dr. Šusteršič I. r.

Boljševiška reforma zemlje.

Socijalnodemokratičnemu časopisju v Avstriji se silno mudi pripravljati tla za boljševišvo in vsako naredbo ruske boljševiške vlade hvali. Posebno pridna je v tem oziru dunajska „Arbeiter Zeitung“. Ne povečuje samo vseh ukrepov Ljenina in njegovih drugov, tudi skrbi, da bralci o kritiki njih dostikrat pretiranih reform ne zvejo ničesar. Reformo o zemlji so silno poveljevali in klicali: „Te pridobitve (revolucije) mora biti deležno tudi ljudstvo v Avstriji“.

Kakšen pa je ta tako poveljevanje blagoslov božji v resnici? V ruski postavodajni skupščini (ki jo je Trockij s tovariši razbil) je govoril socialist Cereteli govor v katerem je osvetlil razne narodno-gospodarske reforme Ljenina in tovarišev takole:

„Organizacija narodnega gospodarstva? Kje je? Boste li morda trdili, da so vaši poiskusi zaradi vprašanja prehrane dovedli do kakega uspeha? Ali je sploh kje videti v organizaciji pridelovanja kak uspeh? Seveda boste rekli „da“, a jaz vas kljub temu vprašam kako organizirate rusko narodno gospodarstvo? S posebnim povdorkom boste govorili o vprašanju določitve lastninske pravice o zemlji (ali bolje o razlastitvi). Kaj ste s tem dosegli? Zemlja je res dobila družega lastnika. Toda ali morete trditi na podlagi poročil, ki prihajajo iz dežele, da je zemlja res prišla v posest ubožnejših kmetov in da se niso vaših blagoslovov revolucije polastili le oderuhi in bogataši? Ako se reforma o zemlji tako ustali kakor se sedaj razvija, potem to ne more biti nikaka reforma velike ruske revolucije. To potem ne more biti drugega, kot svoječasno Stolypinovo ščuvanje močnejših, to je onih bogatih kmetov, ki so itak imeli v rokah vse podeželno prebivalstvo. Ako se reforma o zemlji ne bo izvedla po načrtu s sodelo-

vanjem celega naroda, ki bi mogel dati na razpolago vseh tehničnih in duševnih moči, tedaj bo ta reforma pridobila značaj, ki bo s strahom in studom obdal one, ki v resnici želijo, da bi bilo ljudstvo na deželi deležno dobrot in uspehov revolucije“.

Socijalni demokrati v Nemčiji so pametnejši kakor posnemamo po berlinskem „Vorwärts“ ki k gorenji kritiki takole piše: „Ta kritika boljševiške reforme o zemlji (agrarne reforme), ki ne obstoja v drugem kakor v kratkem dekretu brez vseh podrobnosti je zelo važna. Splošno se v Nemčiji misli, da so boljševiki res dali zemljo kmetu, medtem ko je pri celi stvari le to, da je s tem bilo mahoma vse velikansko organizatorično delovanje tozadevnih odborov v mestu in na deželi pretrgano in je bil s tem dan signal za anarhistično prisvajanje zemlje, za prisvajanje živega in mrtvega blagovnega kapitala, za prisvajanja celih posestev“.

Kaj je torej uspeh toliko hvalisane boljševiške reforme o zemlji? Nič drugega kot goli latinski komunizem, kraja zemlje, kraja blaga. Tako pri nas socijalnodemokratični tisk navdušuje maso. Torej prevrat in tavnina! Enaka načela najdemo tudi pri jugoslovanskih mestnih mladinih vseh strank. Sami ne vedo kaj hočejo. Po glavi jim brenči samo prevrat, tuhtajo samo kako bi prišli do moči in bi napravili zmede in kako bi predvsem „temu prokletemu kmetu hudiča pokazali“ kakor se med seboj izražajo. Seveda so pač neumni ljudje kot Trockij in Ljenin, ki sta ruski narod in rusko državo ter uspehe velike revolucije tako neznansko ponižala in ruskiemu narodu zapravila ugled in dobro ime pred celim svetom. Judov to početje seveda ni bolelo, neslo pa jim je!

Pismo iz Zagreba.

Enajst dnevnikov. — Stranka prava in njeni nasprotniki. — Vse za srbstvo. — Velik uspeh pravašev. — Omajano stališče bana in vlade.

*

Zagreb, 8. avgusta 1918.

Nedavno se je mudil v Zagrebu češki publicist, ki se nikakor ni mogel načuditi, ker izhaja v Zagrebu toliko dnevnikov. Vseh skupaj je danes enajst — enajst na 100.000 prebivalcev! Temu razmerno bi zlata Praga morala imeti napram številu svojega prebivalstva nbroj dnevnikov. Mesto teh enajst jih bi zadostovalo tudi pet. Od enajst dnevnikov jih piše osem v jugoslovanskem duhu, in to je že znak, koliko je samo v Zagrebu struj in skupin, od katerih hoče biti ena bolj jugoslovanska nego druga. In zares, ti jugoslovanski listi neprestano polemizirajo med seboj, in če še upoštevamo, da se zdaj tu zdaj tam z dežele (Split, Sušak itd.) javljajo nove jugoslovanske organizacije, tedaj moremo upravičeno reči, da vlada med Jugoslavlani po hrvatskih deželah popolni kaos, da se zida pravi babilonski „turn“.

*

Edina stranka na Hrvatskem, koja stoji na čisto hrvatskem stališču, je stranka prava, ali kakor jo nasprotniki nazivljejo „Frankova“. Ta stranka dela po svojem programu (z leta 1894.) na to, da se združijo vse hrvatske dežele na temelju hrvatskega državnega prava, toda v okvirju habsburške monarhije, v eno državno telo, da se torej razcepljene hrvatske pokrajine zedinijo v eno Hrvatsko. K temu želi stranka prava sodelovati obenem z brati Slovenci, da se tudi ti priklopijo k temu državnemu telesu.

Glejte, to je jasen in naraven program, da ga ni treba razlagati. Radi tega Hrvat-

skega programa trpi stranka prava največje muke na vseh straneh. Vsi jo napadajo: vladna stranka in vse jugoslovanske skupine in takoimenovano nevtralnno časopisje, z eno besedo: vse. A to ne zato, ker stranka prava ne bo in ni služila srbski ideji, ki ji služijo vse ostale stranke in vsi ostali listi. To je glavno obilježje, ki loči stranko prava od vseh ostalih strank. Ta srbska ideja, v obliki velikosrbske propagande, je napravila že veliko zla na Hrvatskem, a dovedla je — inspirirana in plačana iz Srbije — tudi do umora prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu.

Kdor se danes upa na Hrvatskem kaj govoriti ali napisati proti kakemu Srbu in srbski propagandi ali strankam ter političnim skupinam, ki podpirajo to srbstvo, tega takoj proglašajo za denuncijanta, izdajico, narodnega zločinca itd. No stranka prava se vseh teh napadov ne boji, temveč gre naprej svojo pot v brambi in borbi za pravo hrvatskega naroda.

*

Torej napredna stranka prava s svojim glavnim glasilom „Hrvatska“ v Zagrebu, s „Hrvatskim Dnevnikom“ v Sarajevu ter z nekaterimi listi po deželah mora voditi težko borbo. Proti nji in njenim pristašem se uporabljajo najpodlejša sredstva, da bi jo uničili. Toda vse zaman, ker stranka prava ima močne korenine v hrvatskem narodu, ter je ne bodo vsi združeni sovražniki izkoreninili.

Da je ne bi bilo, bi jo moral baš današnji politični položaj ustvariti.

V tiskarni, kjer se tiska „Hrvatska“, se je godilo vse mogoče, da bi se onemogočilo nadaljnje izdajanje lista, dokler ji niso preprečili tiska. Potem ko tudi v drugih večjih tiskarnah ni bilo mesta za „Hrvatsko“, se je odločila stranka prava osnovati sama svojo tiskarno ter je bilo nabrano na delnice skoro pol milijona kapitala v dveh mesecih, in nedavno se je konstituirala delniška družba tiskarne „Merkur“ v Zagrebu. Tako je z lastnim trudom stranke zagotovljen tisk glavnega glasila in ostalih publikacij stranke.

Istega dne je imela stranka prava v Zagrebu tudi svoj posvet, kateremu so se odzvali najuglednejši pristaši iz vseh hrvatskih krajev. Bilo je tu več vseučiliških, srednješolskih profesorjev, odličnega duhovništva, odvetnikov, veleposestnikov in veletrgovcev, obrtnikov in kmetov, a poleg tega posebno odposlanstvo iz Bosne. Storili so se važni sklepi, posebno o obsežni organizaciji stranke, o izdajanju ljudskega glasila, o političnem položaju itd.

*

Čitateljem „Resnice“ bo menda znano, kak pogon je začela v hrvatskem saboru vladna stranka obenem s takozvanimi Starčevićanci (Milinovci), a na čelu jim sam bar Mihailovich. Še pred dvema letoma je zaplenila policija, na podlagi lažnjive denunciacije, v stanovanju odvetnika dr. Sachsa razne spise. Dr. Sachs je bil takrat in tudi danes je vojak, ter so pri njem bili zaplenjeni i važni spisi zagrebškega vojaškega poveljstva, kamor je bil dodeljen. Kljub posredovanju vojaškega poveljnika je sodnija vseeno zaplenila vojaške tajne spise, a sedaj, po dveh letih, je razglasil te spise v saboru ban. Med te spise so bili podtaknjeni tudi neki spisi s ponarenimi podpisi predsednika stranke prava.

Ban in saborska večina so se nadejali, da bo to poslednji udarec stranki prava ter so se že veselili, kako so jo uničili. Vsekako ta manever ni uspel, temveč dosegel nasprotno, predvsem da se je stališče bana Mihailovicha in njegove vlade omajal. Zdaj se gospoda v Pešti pred Madžari vsekako pere in se jim laska, ne bi li ostala na vladi.

Pa ne samo to, temveč so mobilizirali tudi akademično mladino, ki je prišla z oklicem na narod in pozvala vse na „boj-kot“ cele stranke prava in vsakega njenega pristaša. Ali tudi to ni rodilo zaželjenega sadu, temveč je tudi ta klavni poskus izzval v stranki prava smeh in veselost.

Tako se torej vrši borba v Zagrebu v tem težkem vojnem času. Hoče se z vsemi silami udušiti pravo mišljenje in težnje hrvatskega naroda. No zdi se, da bo narod vendar jačji od vseh teh mahinacij, da ga ne zaslepé, ker je daleč proč od vseh teh političnih dejanj.

Med našimi vladinovi, v srbsko-hrvatski koaliciji, vlada pravi metež. Ban ter njegova vlada in stranka visi na lasu ter trenutno ne ve, hoče li ostati, li iti. Za nje je nastalo pravo kritično stanje. Neprestano letajo iz Zagreba v Pešto, iz Pešte v Zagreb in čakajo, da se reši njih usoda, to je, da jim ostane i nadalje oblast v rokah, ali da jo izgube. Ker so pa pripravljene pristati na vse nagodbe, ki jih počenjajo Madžari, ter glasovati za vse madžarske načrte proti Hrvatski, ni dvoma, da bodo sprejeli vse, kar jim bodo Madžari diktirali, samo da se obdrže pri koritu. A to je baš tisto najžalostnejše, da je večina hrvatskega sabora taka.

Veleizdajalec dr. Franjo Potočnjak moralno odgovoren za grozote v Odesi.

(Iz govora dr. Horvata v hrvatskem saboru).

Srbski legijonaši ali komitadžije niso bili nič drugega, nego oboroženi nasilni policaji ali orožniki, ki so se nazivali tudi „slabosilci“. Četa 80 „slabosilaca“ pa „slabosilačka garda“. Ta dva izraza bomo radi kratkega izražanja večkrat porabili v naslednjem nadaljevanju našega izvlečka iz govora poslanca dr. Horvata.

„Slabosilačka garda“ nam je takoj pokazala svojo nezadovoljnost z nami radi avstrijskih kokard na kapah, hoteč jih vse potrgati in pohoditi. Pa tega nismo pustili. Nato so nas Jugoslovane katoličane, začeli napadati, češ, da se moramo sramovati, ker smo s svojo hrabrostjo kot verni slugi tujcev le osramotili hrvatsko ime! Pa ko smo se jim upali odgovoriti, da nimamo za zlo, verno služiti svojemu zakonitemu vladarju, še več, da smatramo za krepost, ker smo, boreči se v avstrijski vojski, obvarovali naše hrvatske zemlje pred vpadom sovražnika, so se vrgli „slabosilci“ — ki so stali okrog naših jugoslovanskih apostolov (veleizdajalcev) — na nas, kot razjarjene zveri. In začeli so biti skoro napol nage sužnje s pestmi, s kopiti pušk in palicami, jih pretepli do krvi, jim izbijali zobe, z zausnicami, poškovali ušesno mreno, jih podirali na tla, in jim s kopiti lomili rebra ter kosti. Apostoli — veleizdajalci čiste srbske krvi, a ne jugoslovanske (Srbi so ostali Srbi!) niso samo dopuščali tako barbarsko početje „slabosilcev“, nego so ljuto tolkli i sami s sabljami „šokce“ (Hrvate katoličane) na tleh. Pri tem pa „braća Srbi“ niso niti tajili svoje škodljivosti, češ: „Aha, to si dobil, šokče, za to, to za našo cerkev, to za popa Ilija, ki si ga dal ukleniti, to pa zato, ker si ubijal srbsko deco“ itd.

Apostoli Jugoslovani se niso dejansko maščevali, temveč so po tej žaloigri, ko so Srbi izvolili prejenjati tepež, prišli k nam, ko smo se tipali po rebrih in si brisali kri, upozarjajoč, da so batine v Srbiji prepovedane, ker je Srbija najdemokracičnejša država na svetu, temveč, da smo le mi s svojim nesramnim odgovorom izzvali one

častite rodoljube. Poglavar jugoslovanskih apostolov v Odesi, jugoslovanski minister — tako ga je tituliral krvoločni general Živković — dr. Franjo Potočnjak, se ni pokazal pred suženjskimi ujetniki — Hrvati. No pa kljub temu, on nosi največjo moralno odgovornost za odeske grozote, ker je Živković izposloval pri carju dovoljenje za mobilizacijo Hrvatov, sklicujoč se na člane veleizdajalskega jugoslovanskega odbora dr. Potočnjakovega.

Gospoda je šla spat, a „slabosilci“ so nas obdali s kordonom in stražili čez noč. Drugi dan zjutraj je zopet prišla, k nam gospoda. Mene (prostovoljca Grčevića) je izmed ljudi pozval Čeh Janko Jedlička iz Mostarja in me odpeljal na ozek hodnik, kjer je stal Srb policaj s puško. Ta mi je najprej strgal kokardo s kape, potem pa me je udaril s kopitom puške z vso silo v ledja. Kri mi je pritekla skoz nos in usta. Jedlička ga je ustavil, trdeč, da me mora peljati pred kapitana Majstorovića. Šlo je za moje „bunjene“ v vozovih na potu iz Jekaterinoslava v Odeso. Isti Jedlička je izjavil vpricho dveh ujetnikov Hrvatov, da bi bil jaz moral biti za to umorjen. Iskal je Majstorovića, pa ga ni bilo. Nato me je peljal pred nekega jugoslovanskega oficirja, ki me je ozmerjal in izročil dvema policajema, da sta me odpeljala k prvi četi. Tukaj so pritirali še en del ujetnikov-sužnje (druge so razmetali med druge čete) Hrvatov in Slovencev in jim začeli razdeljevati legijonaško obleko. Ko so pokrivali ljudem na glavo šajkače — to je bil edini znak vojske kralja Petra, vse drugo je bilo rusko — nekateri niso mogli drugače, da so se branili, in zato so jih brcali. — Neki pravoslavni Hrvat Ličanin je zagnal šajkačo: „Jaz nisem Srb, nego pravoslavni Hrvat, oče šestero otrok, ne morem in ne bom služil kralja Petra.“ Načelnik je zatulil kot ranjena zver in se vrgel na žrtev. „Lopov, ti tajiš svojo vero, izdajica!“ In udaril ga je s pestjo po glavi ter sunil pod rebra in v trebuh. V besnem pretepanju so padali „slabosilači“ drug na drugega in se kosali med seboj, kdo bo bolje opravil rabeljsko delo nad nedolžnimi sužnji. Potem pa so se začeli izmenjavati, pokazajoči nam vsaki svojo posebnost v pretepu. Bili so večina sami Srbi in pregrozne so bile kazni, ki jih tu prinašamo v nekoliko miljejši luči.

Prvi je tepel četni narednik prve čete, Srb Medojedović iz Dervente, in sicer z japonsko džiu-žico. Človek je bolečin padel na zemljo, Medojedović je hodil po njem, ga silil, naj vstane, in ga davil. Nato je prišel dobrovoljec Srb Obrad Komjen iz Banjeluke in tolkel nesrečneža s pestjo po sencih. Z eno pestjo po eni strani, z drugo pa po drugi. Končal pa ga je s kopitom puške Srb prostovoljec Toma Tomić iz Javnika. Človek se je onesvestil. Brčili so ga v stran in pokrili s plahto. To se je godilo okrog 10. ure dopoldne, človek se do noči ni zavedel. Ponoči pa so ga kdovékam odnesli. — Drugi, Marko Basarić, Bosanec-Hrvat, od 3. b. h. polka, je bacnil proč svojo srbsko kapo. Cela gruča „slabosilača“ se je drenjala okrog žrtve in ga pritirala do vrat ječe, bijoč ga s pestmi in kopiti. — Tretja žrtev pa je bil Hrvat Zagorac od 16. polka. Njega niso vlekli, temveč odnesli na rokah v zapor.

Srbi so osobito mrzili in se posebno maščevali nad našimi vojaki od hrabrega 16. pp. Za Basarićem in Zagorcem sem pozneje zelo povpraševal v vjetništvu, pa mi nihče ni vedel povedati, kje sta.

Srbi so nam pobrali naše vojaške obleke, plašče in čevlje in jih nesli v mesto na prodaj. Zvečer je prišlo nekaj sužnje Hrvatov iz zapora, bili so črni od udarcev in so ptičali, da so jim v zaporu pobrali Srbi

denar. Vse to se je dogajalo brez kazni, javno in v navzočnosti srbskih ter legijonaških oficirjev. In tako sem nekoliko zaspal — drugo noč v prostovoljskem oddelku. Strašni ti dve noči in dan!

Ponoči je zopet prišel transport tisoč ljudi v „Kanatnij zavod“. Zarana so odvedli sužnje na dvorišče in jih začeli pregovarjati. Ko z besedami niso mogli nikogar ukloniti, so stopili v akcijo „slabosilaci“. Tolkli so sužnje Hrvatov in Slovencev — „bratje Srbi“ — s kopiti, bili s pestmi, palicami, knuti in sabljami. Jaz sem bil na dvorišču obenem z dvema sužnjema Hrvatoma, ki so jih nasilno vtaknili v vojaško uniformo. Nakrat zakliče nekdo izmed sužnje: „Ne dajmo jih!“ In vsi sužnji so se s klicom „hura!“ praznih rok vrgli na mučitelje.

„Slabosilci“-mučitelji so pobegnili. Toda sužnji, oblečeni v avstrijsko in rusko uniformo, so se zmešali. Kmalu se prikaže velik oddelek „slabosilcev“ z oficirji. Na obeh straneh so vpili „hura!“. Ker so bili praznih rok, so morali pobegniti pred naperjenimi bajoneti. Tega paničnega in divjega bega ne bom nikdar pozabil. Ljudje so bežali v kasarne, skakali preko zidov na dvorišče bolnišnice in skozi okna.

„Slabosilci“ so lovili vstaše, jih tolkli in gonili v ječo. Ujetnike so odtirali v kasarne, in jih tam zverinsko tolkli. Do nas so prihajali kriki sužnje, kakor da jih žive režejo. Nato so sledili zapori in oblačenje. — To se je zgodilo pri prvi četi dopolnjenega bataljona; takih čet pa je bilo 14.

„Kanatnij zavod“ je bil poln sob, hodnikov in pregraj, kot kak starodavni labirint. V vsaki sobi, na vsakem hodniku in vsaki kleti tega labirinta so se odigravale tragedije in tekla je nedolžna kri sužnje Hrvatov in Slovencev. (Dalje prih.)

Kam bomo prišli?

Dopis z dežele.

Imam moža v župniji, ki je imel od začetka Domoljub. Med vojsko je naročil Slovence. Lani je Slovence pustil in naročil Narod. Prej je živel pošteno in prejemal redno zakramente. Zdaj hodi po gostilnah.

Dva mlada fanta sta naročila vsak svoj Narod. Oba sta iz poštenih revnih hiš. Ko sem mater prijel, zakaj trpi tak list v hiši, mi je rekla, da smo zdaj vsi eno, vere ne napada, berejo samo novice.

Presvetlega knezoškofa so izvolili soglasno za častnega občana. Volili so ga tudi taki, ki še nikdar niso imeli zanj dobre besede. Ali so postali boljši? Kolikor morem poznati, niso bili še nikdar cerkvi bolj nasprotni. Bral sem razpravo Mahničovo v Aleševi: Več luči. Tam je rečeno: Mnogi posnemajo Luciferja, čigar je brezbožna beseda: „ne bom služil, in ležijo pod imenom prostosti po neki brezpametni nebrzdani drznosti. Liberalizem je teženje po neodvisnosti od Boga in njegove postave.“ p. 47.

To je — to pravo liberalno gibanje, ki noče več nobene avtoritete, najmanj pa cerkvene več priznati. Ko bi vsi duhovniki ostali trdni na stari preskušeni poti splošne vojske proti vsem liberalnim zmotam, imeli bi vendar zelo težko stališče. Zdaj so razmere obupne in sicer še veliko bolj v krajih, kjer so mladini, kakor tam kjer so starini. Najbolj žalostno je, da so mnogi slepi za ta tok časa. — Lepo sem prosil, da naj že opustijo na škofovo željo, ki je bila prav dobro utemeljena v listu, veri nasprotno časopise.

Bilo je brez vsacega uspeha — nobeden ni pustil Naroda. Gospod prelat Kalan, kaj bo z našim vernim ljudstvom?

Razširjajte „Resnico“!

Dnevne vesti.

Uspehi Jugoslovanskega kluba so vsak dan „večji“. Tako je „Mir“ nedavno beležil žalostno vest, da je notar v Celovcu po baronu Martinecu postal Peter Lamquet iz Borovelj, ki ne zna besedice slovenski. Doslej je notar v Celovcu bil vedno mož, ki je razumel tudi slovenščino in se je posluževal. Že prej so koroški Slovenci izgubili notarsko mesto v Pliberku. Ali je tudi tega kriv dr. Šusteršič ali — Jugoslovanski klub? V listih smo čitali tudi številne papirne interpelacije o zastopavljanju in preganjanju Slovencev, o vsenemških provokacijah v sodni službi i. t. d. Zakaj se neki „Jugoslovanski klub pritožuje? Najprej njegovi člani in pristaši upijejo: „Ali Jugoslavija — ali smrt“, potem se pa pritožujejo, ako ničesar ne dobimo. Obsojajo vsako etapno politiko, pritožujejo se pa. Dokler Jugoslavije ne dobimo, bi bilo po našem mnenju treba slovensko posebno stanje kolikor mogoče razširiti, „Jugoslovanski klub“ pa vse samo izgublja, ne pridobi nam pa ničesar. Naj bi gospodje tudi pošteno rekli: Za tako delo dokler Jugoslavije ne dobimo, ne maramo dijet. Ali Jugoslavijo — ali brez dijet!

Ni tako! V Ljubljani osnujejo danes takozvani „Narodni svet“. Mariborska „Straža“ priobčuje ob tej priliki nekak pregled sedanjega strankarskega položaja na Slovenskem in pravi: „Vsaka stranka si je obdržala svojo lastno organizacijo.“ Mi pa pravimo: Ni tako. Svojo organizacijo ste obdržali liberalna in socialno demokratska stranka. S. L. S. so pa intrigantje razcepili in ji vzeli prvotno moč. Nekdaj je bila S. L. S. vodilna stranka v slovenski politiki, v „Narodnem svetu“ bodo Kalanovci le trabantje liberalcev. V „Narodnem svetu“ so jim liberalci dali tako malo glasov, da se popolnoma utope v drugih. Več o „Narodnem svetu“ pa prihodnjič. Kakor po navadi, bo tudi s tem „Narodnim svetom“ tako, kakor povsod, kjer liberalci hočejo nositi prvi zvonec. Mnogo grmenja, pa malo dežja. Zanimivo je, da Korošceva „Straža“ priobčuje ob tej priliki članek, ki pravi, da bo „Narodni svet“ zbiral sile „da dosežemo svojo samostalno jugoslovansko državo“ — povdarjanje majniške deklaracije habsburške dinastije pa popolnoma izpusti.

Pozno najdeno srce. „Naše srce“, bo nova zbiralnica milih darov za mladino. „Slov. Narod“ pravi da sodelujejo „vse tri stranke“. Ali je „Dobrodelnost“ že odpravila? To je sijajna nezaupnica delu in nabiranju „Dobrodelnosti“. Slovenske kmečke stranke o tej novi zbiralnici doslej ni nihče informiral, zato bodo naši somišljeniki po svojih občinah mnogoštevilnim revežem sami z direktno pomočjo pomagali. „Slov. Narod“ pa naj bi ob tej priliki priznal, da so bili tisti, ki so imeli doslej vse delo in skrb za zapuščenno mladino in reveže na Kranjskem na ramah, izključno le katoliški možje. Liberalci so svoje „srce“ malo pozno našli.

„Domovina“ je zopet pričela izhajati. Ne verujemo, da se bo znatno poboljšala. Tudi bratec njen „Jugoslovan“ prične zopet izhajati.

Kako časopisje K. T. D. pomaga sovražnikom. Italijani širijo na fronti letake, v katerih se sklicujejo na „Slovenceve“ stavke. To je pač najkrepkejši dokaz, da „Slovenec“ piše v smislu antante. S takim pisanjem se pa vojska le podaljšuje, ker se daje pogum sovražnikom. Kako se glase pravila K. T. D. ?!

Delo za antanto. Zagrebški „Jutranji list“, ki trobi sicer z ostalnimi zagrebškimi listi, ima naslednje poročilo iz Amsterdama: „Verdensgang“ piše: Nedavno se je v Ev-

ropi pojavile nova vlast: slovenska trojna alianca. Ona sestoji iz Poljakov, Cehov in Jugoslovanov. V Evropi ne igra ta alianca nikake posebne vloge, ali zato tembolj v Avstriji, ogrožavajoč jej obstanek. Srbski poslanik v Zedinjenih državah Miljevič je izjavil, da so Čehi pripravljeni da pomagajo pri razbitju avstrijske monarhije. Čehoslovaki, posebno jugoslovanski pokret, more privedi zaveznike do končne zmage“. — Tako se torej glasi odkritosrčna izjava srbskega poslanika v Ameriki. Kdo je sedaj denuncijant? To bi upili nasprotniki, ako bi mi kaj takega trdili. Ali bodo sedaj proglašili za denuncijante srbskega poslanika, „Verdensgang“ in „Jutranji List“? Kdo kompromitira Jugoslovane? Tisti, ki so se oddaljili od majniške deklaracije, ki nič več ne povdarjajo, da je naša zahteva združitve v okvirju habsburške monarhije in ki so storili zagrebško deklaracijo, da so se približali krfski!

Reforma ustave. V parlamentarnih krogih kroži vest, da je ministrski predsednik baron Hussarek češke parlamentarce obvestil, o načrtu za ustavno reformo, katerega sta sestavila član gospodarske zbornice profesor Lamasch in poslanec dr. Redlich. Avstro-Ogrska bi se preuredila v konfederacijo narodnih držav: nemške, češke, poljske, jugoslovanske in ogrske države. Seveda bi bilo to mogoče izpeljati le z okstojem.

Nevednost črnomeljских mestnih očetov. Iz Črnomlja se nam poroča: Čudna, a resnična in žalostna dogodka se je zgodila v zadnji seji črnomeljsega občinskega sveta. Ko je g. župan kot pošten Avstrijec prečital izjavo proti Trumbiču, so se mestni očetje začeli spogledovati in delati nevedne, češ, da gospoda Trumbiča ne poznajo. Nato so zagnali tak vrišč, da je moral g. župan sejo prekiniti. Tako poroča tudi „Slov. Narod“. Ko pa se je vršila potem druga seja, so pa izvolili knezoškofo za častnega občana, se izjavili za Jugoslavijo in dejali, da ne vedo prav ničesar o Trumbiču. — Zelo čudno se pa nam Črnomeljem zdi, da so samo naši mestni očetje tako nevedni, da ne poznajo Trumbiča, ko vendar ve vsak 12 leten fantič, kdo je ta gospod Trumbič, kaj dela in kaj hoče. A navzlic temu sklepu smo mi Črnomeljci in prebivalci našega okraja odločno proti Trumbiču in njegovemu početju, Ali se naši možje in fantje ob Pijavi ne bore za celo Avstrijo in ne za Trumbiča in za njegovo Veliko Srbijo?

Št. Vid nad Ljubljano. Nedavno je po Št. Vidu neka oseba pobirala po hišah podpise ter je govorila, da naj ljudje le podpisujejo, ker je to prošnja na okrajno glavarstvo za dobavo moke. Marsikdo je nevedoč sedel na ta lim. Sedaj pa smo na veliko začudenje izvedeli, da smo bili grdo nalagani. V omenjeni vlogi so gorostasne laži, Blati se naš gosp. župan A. Belec in dolži krivic, ki jih nikdar zagrešil ni in jih sploh zagrešiti ne more. Zato mi, ki poznamo našega župana kot poštenega moža, dotične podpise preklicujemo in s tem damo zadoščenje za krivice, ki se mu delajo od strani hujskačev. — Sledi več podpisov.

Prvi kongres avstrijskega krščanskega delavstva bo zboroval na Dunaju od 22. do 23. septembra. Med avstrijskimi Nemci organizacija krščanskega delavstva lepo napreduje, med Slovenci pa pod mladinskim vodstvom vsak dan bolj nazaduje.

Zakaj se toliko ruskih vojnih ujetnikov ni oglasilo, dasi so bili živi? To sedaj razlagajo s tem, da so delali v munijskih in drugih podjetjih, ki so bila pod strogo vojaško tajnostjo in vsled tega niso imeli nikamor pisati.

Novo ministrstvo za ljudsko zdravje je pričelo svoje delovanje 10. avgusta ter sestoji iz štirih sekcij in sicer iz treh zdrav-

niških in ene pravne sekcije. V področje prve akcije spadajo infekcijske bolezni, prometna higijena in pomorska saniteta, dalje zdravilišča, bolniška oskrbovališča, reševalno delo, stanovanjska higijena, jetniška higijena, blazniške in mrliške zadeve. Druga sekcija ima skrbeti za vprašanja sanitetnega objekta, lekarništva in zdravilstva, za letoviška vprašanja in za prehranjevalno higijeno. Tretja sekcija se bo bavila z zatarnjem jetike, spolnih bolezni in pijanosti z zdravstveno oskrbo v vojni poškodovanih, z zdravstveno mladinsko oskrbo, dalje z stanovsko in obrtno higijeno, z zdravstveno statistiko in propagando za publicistiko. Četrta sekcija bo delovala v zadevah, ki se neposredno ne tičejo zdravstva. Bavila se bo z zadevami, ki se tičejo objekta, dalje s proračunskimi in pisarniškimi posli in s pravno-administrativnimi ter pravno-zakondajnimi zadevami.

Iz odbora „Slovenske Straže“ je izstopil kanonik dr. Ivan Svetina.

Hrvaško književno društvo „Sv. Jeronima“ slično naši „Mohorjevi družbi“ proslavi 25. t. m. 50 letnico svojega ob- stanka.

Ali ste že pridobili novega naročnika našemu dnevniku „NOVICE“?

Gospodarske vesti.

Zvišane cene žitu in moki. Zopet je od vseh strani obilo grmenja na „nenasitnega“ kmeta. Grmenja pa še veliko bo, kadar pride v promet nova, podražena moka. Ali je morda res kmet kriv nove podražitve? Ne, in nikakor ne, joka in stoka revnejših konsumentov in kmetove nezadovoljnosti je kriva le vladna trma, starokopitnost, nerazumevanje dejanskih razmer, šimel in zaspanost ter brezbriznost, kajti danes se v oziru na državno gospodarstvo z živežem fiktivno še vedno ne gre za resnično odvrčanje lakote, ampak le za birokratsko, golo reševanje aktov. Vsa ona gospoda, ki dela v raznih pisarnah zaradi zbiranja in razdeljevanja živil, se mi zdi, kakor koklja na gnezdu. Sedi na mrtvih aktih, resnice ne vidi in je ni zmožna spoznati, le vali in vali toliko časa, da izvali rešitev akta, ali podlaga za novo trapasto naredbo. Zato imamo danes mnogo central, cele vagone naredb — pa nobenih živil. Za vso to brezbriznost, trmo, nevednost in onemoglost naprtuje konsument krivdo na producenta, na kmeta. Ali ni dovolj, da mora kmet zaradi šimeljna že itak trpeti največjo gmotno škodo in zaradi vklepanja v razne naredbe tudi škodo na poštenju, ki mu ga vlada odreka, ali ni dovolj, da je kmet kot nekdan najboljši prost in svoboden stan danes zaradi površne birokracije najbolj zaslužjen? Naj bi konsument stvar jasno in pošteno pretehtal in potem naj bi se razni hujskači ne zaletavali v kmeta, ki se ne more braniti, zaletavajo naj se v vlado in njen gnili, uprav turški ustroj. Vlada naj bi skrbela, da dobi producent potrebnih delovnih moči, dalje raznih gospodarskih potrebščin in po-

sebeno umetnih gnojil, semen ter delovne živine. Veleposestvo, ki v primeri z malim kmetom manj oddaja za konsum, se še kolikor toliko štiti, dobi gnojil, delavcev itd., mali in srednji kmet ne. Malemu in srednjemu kmetu se odvzema celo seme in delovno živino. Ali naj mali kmet dela z elektriko in bencinom? Toda vrnimo se zopet k cenam za moko. Vlada je sicer svojedobno obljubila, da se zaradi zvišanja žitnih cen ne bodo dvignile cene za moko. Beseda je ostala samo na papirju in zato konsument vali krivdo na kmeta, češ, da se je moka le morala podražiti zaradi njegove nenasitnosti. Pribijemo, da cena n. pr. za 100 kg pšenice še davno ne odgovarja, saj bi moral kmet dati za par čevljev najmanj 500 kg pšenice. Pred vojno je kmet prodal pšenico po 20 K, za ta denar pa je dobil najmanj dva para dobrih, močnih čevljev. Kvaliteta kmetove pšenice je tudi kljub vojni še vedno ista, čevlji pa so neprimerno slabi in zato mora kmet dati zanje desetkrat toliko kot pred vojno. Vlado stane sedaj 100 kg krušnega žita poleg prevzemne cene z vsemi premijami in režijskimi stroški kakor je sama naračunala toliko, da ima pri prodaji moke 23—25 K dobička. Ta dobiček ji je potreben za pokrivanje primanjkljaja, ki nastane pri moki tujezemskega izvora. Dokazano dejstvo je, da bi doma lahko toliko žita pridelali, da bi se dosedaj veljavne racije še znatno zvišale, a vlada v svoji sleposti ni utegnila misliti, kako produkcijo pospeševati, marveč je enoglasno s socialnimi demokrati nazvalo kmetijsko pridelovanje kot neusahljiv vir; kmeta se je samo izžemalo, njegovega klica po pomoči ni hotel nihče slišati, kaj šele razumeti. In tako smo sedaj tam, kjer smo, kjer ni vse organizirano, tam ni organizacije, kakor je večkrat trdil največji državni poslanec Kalanove stranke. Seveda tu hodi organizacija v prvi vrsti manj v poštev, najprej je potrebna dobra volja vlade. Danes je sezeda že vse prepozno. Ko bi bila vlada ob pravem času imela glavo na pravem mestu, bi danes imeli lahko več kruha kot ga imamo v resnici, in bil bi tudi cenejši. Z zanemarjanjem državnega pospeševanja produkcije in z nasilnimi rekvizicijami smo prišli tako daleč, da bomo kmalu kruh poznali le še iz pravljic. V zadnjih dneh se čuje, da bo vlada preskrbela za reveže cenejši kruh. Mogoče, toda bojimo se, da bo iz samih otrobov. Potem bo zopet zabavljanje, in upravičeno, kajti tudi siromak ima pravico najesti se kdaj poštenega kruha. Vladi predlagamo, naj da peči kruh za vse enako, vse vrste moke naj bodo v nakup vsakomur, uredijo naj se le cene različno. Vlada je izdelala natančno statistiko o pridelovanju, za vsakega kmeta ve, koliko meri posamezna njiva, kaj je kmet nanjo sejal, kako je rastle, kako je žel in koliko je namlatil. Po istem načinu naj si napravi statistiko, za koliko je obogatel vsak posamezni vojni dobičkar in oderuh, in tem naj podraži žitne izdelke po razmerju njihovih milijonov pa bo revež imel moko poceni. Vojni dobičkarji danes radi plačujejo kilogram moke po 20 K. Dajte jim jo kolikor hočejo, ker si jo bodo sicer znali preskrbeti pod roko. Pri njih bi vlada toliko zaslužila, da bodo tudi žitni izdelki iz tujezemskega žita prišli poceni v promet. Tako državi ne bi bilo niti najmanj treba posegati v svoj mošnjiček ter bi bil varovan konsument, zlasti delavec, ona važna, živa delovna energija, ki je država ne sme spraviti pod psa, če hoče po vojski uspevati, sedaj pa ohraniti v državi notranji mir. Birokracija, zbudi se, vidi in delaj za zse prav, kmetje pa odločno zavračamo zaradi podražitve žitnih izdelkov vsakoršne

očitke in jih pošiljamo na naslov tistih, ki so vse mizerije krivi, t. j. na naslov naše avstrijske vlade in njenih socialno demokratičnih komandantov.

Klanje prašičev izpod 40 kg težkih je kot v obrti glasom naredbe kmetijskega ministrstva z dne 19. julija t. l. drž. zakona z dne 25. julija t. l. načeloma prepovedano.

Mlad trgovec z mastjo. Nedavno je prodal nek 13letni Appelt v neki sanatorij pri Dunaju velik lonec masti za 2350 K, je takoj prejel denar na roko in jo je odkuril. Pozneje se je dognalo, da je bilo v loncu več železa, kosi opeke, star likalnik in kamenje, vrhu tega je bila neka blazina, nad njo pergamentni papir in na tem papirju nekaj res prave masti. Ta je s svojimi talenti zgodaj začel!

Belgrajska tvornica za sladkor, ki je bila po vojni zelo poškodovana, je zdaj toliko popravljena, da bo začela še letos z obratom.

Ždravniki v Osjeku so zvišali nagrade. Za obisk na bolnikovem domu računajo 15 do 20 K, nočni obisk dvojno.

71.000 K za enega konja. Na zadnji dražbi jahalnih konj v konjušnici v Napagedu na Ogrskem je bil določen za 29 konj znesek 973.000 K, tako da znaša povprečna cena 33.570 K. Najdražjega konja, 71.000 K, je kupil neki ogrski grof, drugega za 70.000 K pa neki dunajski fabrikant.

Letošnja žetev v Ameriki je po cenitvah, ki so se izvršile 1. avgusta, poprečno znatno slabšeja, kakor lansko leto. Številke tudi kažejo, da se jo žetev v mesecu juliju letos precej poslabšala.

Ogrska centrala za jajca zaradi pomanjkanja blaga razpuščena. Iz Budimpešte se poroča, da je centrala za jajca, ki se je bavila z izvozom v Avstrijo in Nemčijo, zaradi pomanjkanja blaga razpuščena.

Zamenjava raznega blaga za živila. Po poročilih temešvarskih listov je v Temešvaru na Ogrskem razglasila neka trgovinska akcijska družba s posebnimi plakati, da je oblastveno pooblaščen kupovati žito in moko po določenih cenah in obenem prodajati oddajnikom žita ali moke razne potrebne stvari po določenih cenah. Iz omenjenih razglasov je posneti, da se za ime oddajnika, njegovo bivališče i. dr. ne vpraša, ampak se žito in moko kupi od vsakega ponudnika ter se mu proda primerno količino sukanca, usnja ali podplato. V tem razglasu stoji dalje doslovno: „Za oddano žito prejmete od nas plačilo po maksimalni ceni in ste obenem upravičeni zahtevati od nas in Vam mi moramo takoj dati pri oddaji: 5 kg žita ali 4 kg moke = 1 zavoj tobaka za pipo za 10 kron, 10 kg žita ali 8 kg moke = 1 vreteno sukanca za 8 kron, 20 kg žita ali 16 kg moke = 1 kg sveč za 3 krone, ali 1 kg sladkorja za 2-40 kron, ali 1 vreteno sukanca za 8 kron, 30 kg žita ali 24 kg moke = 1 kg usnja za konjsko opravo za 16 kron ali 1 kg zgornjega usnja za čevlje za 16 kron, 50 kg žita ali 40 kg moke = 1 kg podplato za 14 kron, 100 kg žita ali 80 kg moke = 1 par čevljev za 75 kron, 200 kg žita ali 160 kg moke = 1 novo konjsko opremo za 110 kron ali 1 par rabljene konjske opreme za 71 kron, 500 kg žita ali 400 kg moke = 1 nov voz za 850 kron. Zamenjava se vrši v naših skladiščih od osme ure zjutraj do šeste zvečer. Ob praznikih in ob nedeljah zaprto. Vsakdo more zamenjati pšenico, rž, ječmen, koruzo in moko. — Merkur trgovinska akcijska družba.“ Da, da, tudi avstrijski kmet bi si želel kaj takega a doslej pač še nima drugega kot, da se mu smejo cediti sline ko to bere in

ko pomisli, da plačuje sladkor po 15 kron, sukanec po 30 kron, usnje za čevlje po 100 in več kron, podplate do 180 kron in več. Ko bi bila taka zamenjevalnica bliže bi se tudi avstrijskemu kmetu splačalo nositi žito v bogato Ogrsko.

Les kot maslo. Nedavno se je na Češkem peljal v vlaku trgovec, ki si je po deželi iskal živil. Prišel je v pogovor z nekim sopotnikom, ki se je izdal za železničarja in je trgovcu obljubil, da mu prinese kilogram surovega masla na dom za 45 kron. Trgovec je seveda bil zadovoljen in železničar je naslednji dan nekaj prinesel. Stehtali so in teža je bila v redu. Trgovcu pa se je naposled le nekam čudno zdelo, da ima maslo neko čudno barvo in se čuti v rokah neprimerno trdo. Zavitek je razvil in videl, da mu je mož prinesel primeren kos lesa, kateri je bil ob straneh obložen s tenko plastjo surovega masla. Šleparja so izročili policiji.

Letina na Ogrskem. Žita na Ogrskem povprečno niso posebno uspela in so pridelali 2—4 kvintale zrnja na oral. Koruza in krompir se izvrstno obnašata in je pričakovati bogato letino. Posebno izvrstno bo izpadla vinska letina. Toplo vreme zorenje jako ugodno pospešuje. Nič redkega ni, da najde človek na eni sami trti po 60—80 težkih grozdov. In kljub temu se cene vinu stalno dvigajo ter se plačuje liter po 9—11 kron. Sadna letina bo prav posebno bogata. Z marelicami je dežela takorekoč poplavljen, ravnotako je zelo veliko hrušk in jabolk. Zgodnjega sadja ni bilo posebno veliko, a na jesen pričakujejo velikanskih množin sadnega pridelka. Delovne mezde so silno visoke. Navadnemu poljskemu delavcu se plača na dan po 30—50 kron, dati se mu mora dobre in izdatne hrane in meso vsaj po enkrat na dan.

Navljanje cen pri kupčiji z vinogradi in njivami. Hrvaški list „Jug“ poroča, da je neki vinogradnik v osješki okolici zahteval za svoj 10 johov velik vinograd s trgatvijo vred 700.000 K. Tako stane 1 joh nezaslišano ceno 70.000 K. Še višje so pa na Hrvaškem ponujane cene za njive. Tudi na Štajerskem in v drugih krajih se pojavljajo taki vojnodobni kupci, katerim „ni nič predrago“.

Cene sladkorju se zopet zvišajo. Deputaciji zveze dunajskih trgovcev s sladkornimi izdelki, je urad za ljudsko prehrano ji povedal, da se bo v jeseni cena sladkorju zopet zvišala. Povišek cene sladkorja za konsum in za industrijske svrhe bo znaten.

Italijansko platno za Madjare. Ogrski listi poročajo, da je vojno ministrstvo oddalo mestu Budimpešti 110.000 m razne vrste platna, ki izvira iz italijanskega vojnega plena. Mesto Budimpešta se je pogodilo z vojaško intendanco, da plača meter po 1-60 K, mesto pa bo platno prodajalo po 3-20 K meter.

Preskrba z ozimnim semenskim žitom. Semensko žito za letošnjo jesensko setev bo oddajala c. kr. Kmetijska družba kranjska in Zavod za promet z žitom ob času vojne. Nihče se ne sme priglasiti za semensko žito iste vrste pri obeh oddajališčih, ampak samo pri enem.

Maksimalne cene svinjetine na Ogrskem. Ogrska vlada je določila najvišje dovoljene cene za svinjetino žive vage. Neopitani prešiči do 30 kg teže se ne smejo prodajati nad 8 K za 1 kg. Za vsaki kilogram čez to težo do 90 kg je določenih 6 K. Za opitane prešiče od 91 do 125 kg velja cena od 8 K za kg; za od 126 do 150 kg teške prašiče 8 K 20 vin. za kg in za čez 150 kg teške 8 K 40 v va kg.